

แนวทางการพัฒนาศักยภาพการผลิตรายการวิทยุกระจายเสียงชาติพันธุ์ สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทยจังหวัดเชียงใหม่ เพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนกลุ่มชาติพันธุ์

**Chiang Mai Government Ethnic Radio Production Development for
Better Quality of Life of Ethnic People**

ศุภฤกษ์ โพธิ์ไพรัตน์^{1*} ภัชฌัย อินทจักร² รัฐพล พรหมมา³ จิรวะห์ รักษาดี⁴ ลัดดาวัลย์ อินทจักร⁵ จิระศักดิ์ สาระรัตน์⁶
แสงระวี กระจ่างศาสตร์⁷ และสุทธิภา วงศ์ยะลา⁸

Supparerk Pothipairatana^{1*} Phatmai Inthajakra² Rattaphol Phrommas³ Jirawate Rugchat⁴ Laddawan Inthajakra⁵
Chirasak Sararat⁶ Saengrewee Krajangsart⁷ and Sutthipha Wongyala⁸

¹หัวหน้าโครงการวิจัย อาจารย์ประจำคณะการสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

²⁻⁶ผู้ร่วมโครงการวิจัย อาจารย์ประจำคณะการสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

⁷⁻⁸ผู้ร่วมโครงการวิจัย อาจารย์ประจำ หลักสูตรนิเทศศาสตร์บัณฑิต คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม

¹Research Project Manager, Lecture at Mass Communication Faculty, Chiang Mai University

²⁻⁶Researcher, Lecture at Mass Communication Faculty, Chiang Mai University

⁷⁻⁸Researcher, Lecture at Management Science Faculty, Chandrakasem Rajabhat University

*Corresponding author, E-mail: kengpothi@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อแสวงหาแนวทางการพัฒนาศักยภาพการผลิตรายการวิทยุกระจายเสียงเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดเชียงใหม่ วิธีดำเนินการวิจัยใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการ (action research) เพื่อออกแบบการสื่อสารเพื่อการพัฒนาแบบมีส่วนร่วม (participatory communication) โดยคณะผู้วิจัยใช้เทคนิคอภิปรายกลุ่ม (Focus Group Discussion) ผู้อำนวยการ ผู้ผลิตรายการวิทยุกระจายเสียงชาติพันธุ์ สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย จังหวัดเชียงใหม่ (สวท. ชม) คณะอาจารย์คณะการสื่อสารมวลชนร่วมวิเคราะห์บริบทที่เกี่ยวข้อง และกำหนดเป้าหมาย วัตถุประสงค์ แนวทางขั้นตอนการดำเนินงานเพื่อพัฒนารายการวิทยุกระจายเสียงชาติพันธุ์ ๑ เพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนชาติพันธุ์ในจังหวัดเชียงใหม่ ผลการวิจัยพบว่า เป้าหมายและวัตถุประสงค์ของการพัฒนาวิทยุกระจายเสียง คือ การผลิตรายการวิทยุกระจายเสียงเพื่อส่งเสริมความรู้ และทัศนคติที่พึงประสงค์ด้านสุขภาพ การส่งเสริมความภาคภูมิใจชาติพันธุ์ของตนเอง และการนำเสนอแนวทางการพัฒนาศักยภาพของประชาชนกลุ่มชาติพันธุ์ โดยประสานความร่วมมือระหว่างคณะอาจารย์คณะการสื่อสารมวลชนเขียนบทประเภทบทละคร การโฆษณาเพื่อสังคม และบทรายการสัมภาษณ์สนทนา ประกอบกับการพัฒนาเด็กและเยาวชนชาติพันธุ์ที่สนใจร่วมผลิตสื่อวิทยุกระจายเสียง ข้อเสนอแนะ การพัฒนารายการวิทยุกระจายเสียงชาติพันธุ์ สวท. ชม. ควรพัฒนาเด็กและเยาวชนให้มีส่วนร่วมผลิตสื่อวิถีทัศน์ในรูปแบบที่สามารถเผยแพร่ทางวิทยุกระจายเสียงและวิทยุออนไลน์เพื่อส่งเสริมการดำเนินการพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนกลุ่มชาติพันธุ์

คำสำคัญ: การพัฒนาคุณภาพชีวิต วิทยุกระจายเสียง ชาติพันธุ์

Abstract

The main objective of this research was to find new approach to develop radio program aiming to improve quality of life for ethnic groups living in Chiang Mai. The research method was an action research used for participatory communication development planning design. Focus group discussion was employed to obtain data from the producers of ethnic radio programs and the director of the Government Public Relations Department's (PRD) Chiang Mai Radio Thailand. The lecturers in the Faculty of Mass Communication, Chiang Mai University (CMU) carried out the processes of data analysis, setting goals and objectives, along with finding effective approach to develop the ethnic radio programs aiming to improve quality of life for ethnic groups living in Chiang Mai. The focus group results suggested that the goals and objectives of radio development included producing educational radio programs, creating positive attitude towards health, giving them ethnic pride, and proposing an approach to develop the potential of the ethnic groups. All these involved collaboration with the Faculty of Mass Communication, CMU to write drama scripts, public service announcement or public service advertisement (PSA), and interview script for ethnic youth development, especially the ones interested in producing media for radio broadcasting. The recommendation was that PRD's Chiang Mai Radio Thailand should encourage youth participation in producing video which could be publicized through radio broadcasting or online radio in order to improve quality of life for the ethnic groups.

Keywords: quality of life development, radio broadcasting, ethnics

1. บทนำ

วิทยุชนเผ่า สวท.ชม. เอเอ็ม 1476 กิโลเฮิร์ตซ์ สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย จังหวัดเชียงใหม่ได้เปิดรายการวิทยุกระจายเสียง รายการวิทยุชนเผ่า เพื่อสื่อสารสร้างความรู้ ความเข้าใจ และให้ความรู้แก่กลุ่มชาติพันธุ์บนพื้นที่สูงครั้งแรกเมื่อ พ.ศ. 2507 โดยเริ่มกระจายเสียงโดยใช้ภาษาเข้าเป็นอันดับแรก จากนั้นพัฒนาให้ใช้การกระจายเสียงโดยใช้ภาษาชนเผ่า 7 ภาษา ได้แก่ ม้ง เย้า กะเหรี่ยง มูเซอ ลีซอ อีเก้อ และไทใหญ่ ทั้งนี้ยังได้รับพระมหากรุณาธิคุณจากพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช และสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เสด็จพระราชดำเนินทอดพระเนตรการกระจายเสียงภาคภาษาชนเผ่าเมื่อวันที่ 15 มกราคม 2515 ทำให้ผู้บริหารและประชาชนกลุ่มชาติพันธุ์ปลาบปลื้มมีกำลังใจพัฒนารายการวิทยุอย่างต่อเนื่อง รายการวิทยุชนเผ่า ได้ออกอากาศคลื่นความถี่ระบบ AM 1476 KHz ตั้งแต่เวลา 05.00 – 23.00 น. แบ่งสัดส่วนรายการวันจันทร์ – ศุกร์เป็นรายการภาษาไทยประมาณร้อยละ 36 และเป็นรายการภาษาชนเผ่าประมาณร้อยละ 64 ส่วนวันเสาร์ – อาทิตย์ เป็นรายการภาษาไทยประมาณ ร้อยละ 42 และรายการภาษาชนเผ่า ร้อยละ 58 (สวท.ชม., 2558)

ในปัจจุบันรายการวิทยุชนเผ่าได้พัฒนาแนวทางการนำเสนอทั้งการออกอากาศทางคลื่นวิทยุ AM 1476 KHzควบคู่กับการเผยแพร่ทางเครือข่ายสังคมออนไลน์ เฟซบุ๊ก AM1476 KHz สวท.เชียงใหม่ (ดังภาพ 1) ทำให้กลุ่มผู้ติดตามรับฟังรายการ สามารถรับชมรายการผ่านเครือข่ายสังคมออนไลน์ดังกล่าว การพัฒนารูปแบบการนำเสนอจึงช่วยส่งเสริมให้การติดตามรับชมรายการมีการตอบสนอง (interaction) เช่น การแสดงความคิดเห็นผ่านรายการทำให้ผู้

จัดรายการนำข้อมูลมาใช้พัฒนาการจัดการผลิตรายการ ส่งตรงไปยังกลุ่มเป้าหมายเฉพาะ (direct group) และช่วยลดปัญหาข้อจำกัดทางด้านเวลาและพื้นที่ที่เผยแพร่ เนื่องจากผู้รับฟัง/รับชมรายการติดตามรับชมย้อนหลังได้ และไม่จำเป็นต้องรับฟังผ่านรายการวิทยุที่ใช้คลื่นวิทยุที่มีระยะการกระจายเสียงจำกัด ทำให้รายการวิทยุชนเผ่าพัฒนาการดำเนินงานได้อย่างต่อเนื่อง (ชนิสรา ชมศิลป์, สัมภาษณ์, 18 ตุลาคม 2559)

รูปที่ 1 แสดงแฟนเพจเฟซบุ๊กวิทยุชนเผ่า AM 1476 KHz (สวท.เชียงใหม่)

คณะผู้วิจัยจึงร่วมมือกับ สวท. ชม. ดำเนินโครงการวิจัย “การสร้างบทเรียนการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมเพื่อสร้างสรรค์การพัฒนาคุณภาพชีวิตกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดเชียงใหม่ : การวิจัยเชิงปฏิบัติการ” (ได้รับงบประมาณสนับสนุนการดำเนินงานวิจัย จากสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ ประจำปีงบประมาณ 2560 มีวัตถุประสงค์คือ 1) เพื่อสื่อวิทยุกระจายเสียง สื่อดิจิทัลออนไลน์ส่งเสริมความรู้ ทักษะ และพฤติกรรมที่พึงประสงค์เพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดเชียงใหม่ และ 2) เพื่อแสวงหาบทเรียนที่ดีในการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมส่งเสริมคุณภาพชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดเชียงใหม่ การดำเนินงานวิจัยในครั้งนี้ได้ร่วมกับ สวท.ชม. แสวงหาแนวทางการพัฒนารายการวิทยุกระจายเสียง และวิทยุออนไลน์รายการวิทยุชาติพันธุ์เอเอ็ม 1476 เมกะเฮิรตซ์ สวท.ชม. โดยใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติมุ่งหมายให้ผู้ผลิตรายการวิทยุกระจายเสียงชาติพันธุ์ และส่งเสริมให้เด็กและเยาวชนมีส่วนร่วมผลิตสื่อวิทยุกระจายเสียง หรือสื่อวิทยุออนไลน์ หรือสื่ออื่น ๆ ตามศักยภาพของเด็กและเยาวชนเพื่อช่วยส่งเสริม

คณะผู้วิจัย เก็บรวบรวมข้อมูลของการวิจัยรอบที่ 1 ด้วยวิธีการต่าง ๆ ได้แก่ วิเคราะห์สภาพบริบทชุมชนสมาชิกกลุ่มชาติพันธุ์ แสวงหาแนวร่วมเด็กและเยาวชนที่กำลังศึกษาในระดับ ม.1 - 6 พร้อมจัดอภิปรายกลุ่มร่วมกับผู้อำนวยการ สวท.ชม. เพื่อวางแผนปฏิบัติการดำเนินการในรอบที่ 1 คือ การผลิตรายการวิทยุกระจายเสียง และวิทยุออนไลน์เพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิตสมาชิกกลุ่มชาติพันธุ์เอเอ็ม 1476 กิโลเฮิรตซ์ สวท.ชม.

2. วัตถุประสงค์

แสวงหาแนวทางการพัฒนาศักยภาพการผลิตรายการวิทยุกระจายเสียงเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดเชียงใหม่

3. วิธีดำเนินการวิจัย

คณะผู้วิจัยใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการ (action research) ตามแนวคิดของ Kemmis และ McTaggart (แปลโดย ส.วาสนา ประมวลพฤษ์, 2538) เพื่อออกแบบการสื่อสารเพื่อการพัฒนาแบบมีส่วนร่วม (Participatory Communication) สำหรับการนำเสนอการวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยใช้เทคนิคการวิจัย คือ เทคนิค การสังเกตการณ์และการสัมภาษณ์ เทคนิคการอภิปรายกลุ่มเพื่อจัดทำแผนการพัฒนา

3.1 การสังเกตการณ์ และการสัมภาษณ์

3.1.1 วิธี การ เครื่องมือ และประเด็นการสังเกตการณ์ คณะผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสังเกตการณ์ในพื้นที่ต่างๆ ได้แก่ จังหวัดเชียงใหม่ และจังหวัดตาก โดยบันทึกภาพนิ่ง ภาพเคลื่อนไหว บริบทที่เกี่ยวข้อง เช่น สภาพความเป็นอยู่ ลักษณะรูปแบบการดำเนินชีวิต การเป็นเจ้าของสื่อ โครงสร้างพื้นฐานด้านการสื่อสาร เช่น เสาส่งสัญญาณ การติดตั้งแผงรับสัญญาณดาวเทียม เป็นต้น พร้อมกันนี้คณะผู้วิจัยสัมภาษณ์สมาชิกกลุ่มชาติพันธุ์ที่พักอาศัยอยู่ในพื้นที่ดังกล่าว ประกอบกับการเข้าร่วมการจัดประชุมเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตสมาชิกกลุ่มชาติพันธุ์ในภาคเหนือตอนบน

3.1.2 การวิเคราะห์ข้อมูล คณะผู้วิจัยประมวลผลการสังเกตการณ์ การสัมภาษณ์ และการเข้าร่วมการประชุมกลุ่มๆ จากนั้นประมวลผลวิเคราะห์นำเสนอข้อมูลการวิจัยในประเด็นที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ความคาดหวังความต้องการในการพัฒนาคุณภาพชีวิต ความพร้อม การเป็นเจ้าของสื่อและพฤติกรรมกาเปิดรับสื่อ เพื่อนำมาใช้วางแผนออกแบบรูปแบบประเด็น วิธีการนำเสนอ ช่องทางการสื่อสารเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของสมาชิกชาติพันธุ์

3.2 การอภิปรายกลุ่ม

3.2.2 ผู้ให้ข้อมูลหลัก ประเด็นในการอภิปราย และเครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูล คณะผู้วิจัยจัดอภิปรายกลุ่มผู้ที่เกี่ยวข้องกับการผลิตรายการวิทยุกระจายเสียงชาติพันธุ์ สวท.ชม. ได้แก่ ผู้อำนวยการสถานี 1 คน และผู้ผลิตรายการวิทยุกระจายเสียงชาติพันธุ์ สวท.ชม. 10 คน เพื่อร่วมกันแสดงความคิดเห็นวางแผนการดำเนินงาน ประกอบด้วย เป้าหมาย วัตถุประสงค์ กลุ่มเป้าหมายหลัก กลุ่มเป้าหมายรอง แผนปฏิบัติการ สื่อและกิจกรรมเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนชาติพันธุ์ โดยใช้การจดบันทึกพร้อมทั้งบันทึกวีดิทัศน์การจัดอภิปรายกลุ่ม

3.2 การวิเคราะห์และการนำเสนอข้อมูล คณะผู้วิจัยนำผลการอภิปรายกลุ่มมาจัดจำแนกตามประเด็นที่สำคัญ คือ 1) บริบทที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนารายการวิทยุกระจายเสียงชาติพันธุ์ และ 2) แผนการดำเนินงานดังที่กล่าวไว้ในข้อ 3.1

4. ผลการวิจัย

4.1 การวิเคราะห์บริบทที่เกี่ยวข้อง

4.1.1 ผลการสังเกตการณ์ การสัมภาษณ์ และการประชุมรับฟังความต้องการของแกนนำ อสม. และผู้นำชุมชน คณะผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลจากประชากรชาติพันธุ์ โดยการสัมภาษณ์ การเข้าร่วมประชุมรับฟังความ

คิดเห็น ความคาดหวัง ความต้องการของแกนนำ อสม. ที่ดำเนินงานด้านสุขภาวะกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดเชียงใหม่ และภาคเหนือตอนบน พร้อมทั้งสังเกตการณ์ในพื้นที่ต่าง ๆ สามารถสรุปผลความคาดหวังและความต้องการได้ดังนี้

- ความรู้ ทักษะที่พึงประสงค์ เกี่ยวกับการส่งเสริมการป้องกันโรค การรักษา การฟื้นฟูสุขภาพของกลุ่มชาติพันธุ์ ทั้งโรคที่เรื้อรังแบบไม่ติดต่อ เช่น เบาหวาน ความดันโลหิตสูงโรคหัวใจ โรคติดต่อที่สำคัญ เช่น ไข้เลือดออก วัณโรค มือเท้าปาก เป็นต้น

- การส่งเสริมความภาคภูมิใจชาติพันธุ์ของตนเอง จากการสัมผัสและการสังเกตการณ์ ประกอบกับการสัมผัสบุคคลอื่นที่เกี่ยวข้อง พบว่า เด็กและเยาวชนกลุ่มชาติพันธุ์ไม่กล้าเปิดเผยว่าตนเองเป็นกลุ่มชาติพันธุ์เมื่อมาศึกษาในสถานศึกษาในเมือง จึงต้องการส่งเสริมให้เด็กและเยาวชนเกิดความภาคภูมิใจ

- การส่งเสริมความรู้เท่าทันกฎหมาย อาชญากรรม และสื่อต่างๆ ผลการสัมมนา จัดประชุมกลุ่ม และสังเกตการณ์ในพื้นที่ พบว่า ผู้นำชุมชน ผู้ปกครอง สมาชิกในชุมชน และเด็กและเยาวชน ต้องการสื่อและช่องทางการสื่อสาร เพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสิทธิและสถานะของกลุ่มชาติพันธุ์ เช่น การคุ้มครองสิทธิด้านสุขภาพ การได้รับการรักษาพยาบาลตามที่กฎหมายรองรับ การส่งเสริมความรู้เท่าทันสื่อ เป็นต้น

- การผลิตสื่อเพื่อลดอคติที่มีต่อกลุ่มชาติพันธุ์ ผลการวิจัยพบว่า สมาชิกกลุ่มชาติพันธุ์ต้องการผลิตสื่อหรือดำเนินกระบวนการสื่อสารเพื่อส่งเสริมทัศนคติที่ดี ไม่กีดกัน หรือแสดงพฤติกรรมมันแสดงให้เห็นถึงความรังเกียจเคียดชังที่มีต่อสมาชิกกลุ่มชาติพันธุ์

4.1.2 ผลการวิเคราะห์ระเบียบข้อบังคับที่เกี่ยวข้อง ผลการอภิปรายกลุ่ม ผอ. สถานี และผู้ปฏิบัติงานผลิตรายการวิทยุกระจายเสียงชาติพันธุ์วันที่ 14 พฤศจิกายน 2560 พบว่า สถานีวิทยุกระจายเสียงต้องปฏิบัติตามระเบียบข้อบังคับกรมประชาสัมพันธ์ พร้อมกันนี้ยังมีกฎระเบียบ และพระราชบัญญัติอื่นๆที่เกี่ยวข้อง เช่นพระราชบัญญัติความมั่นคงแห่งประเทศไทย ที่ต้องมีคณะกรรมการตรวจสอบเนื้อหาที่สมาชิกกลุ่มชาติพันธุ์นำเสนอ จึงส่งผลให้กรอบการปฏิบัติงานการผลิตรายการวิทยุกระจายเสียงชาติพันธุ์นำเสนอเนื้อหาดังต่อไปนี้ 1) ข่าวสารนโยบายและความเคลื่อนไหวเกี่ยวกับการดำเนินงานของหน่วยงานราชการ 2) การให้ข้อมูลข่าวสารสถานการณ์ปัจจุบันที่เป็นประโยชน์ต่อการดำรงชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ เช่น รายงานพยากรณ์ การให้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับสิทธิของกลุ่มชาติพันธุ์ 3) การส่งเสริมความมั่นคงภายในประเทศไทย จากเหตุผลดังกล่าวทำให้คณะผู้วิจัยต้องกำหนดเป้าหมาย แนวทางการดำเนินงาน และแผนปฏิบัติการให้สอดคล้องกับระเบียบข้อบังคับดังกล่าว ดังจะได้นำเสนอรายละเอียดต่อไปในข้อ 4.2

4.2 แผนปฏิบัติการ คณะผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลจากการสังเกตการณ์ การสัมมนา และการอภิปรายกลุ่ม เพื่อนำมาจัดทำแผนปฏิบัติการการผลิตรายการวิทยุกระจายเสียงชาติพันธุ์ เอเอ็ม 1476 กิโลเฮิรตซ์

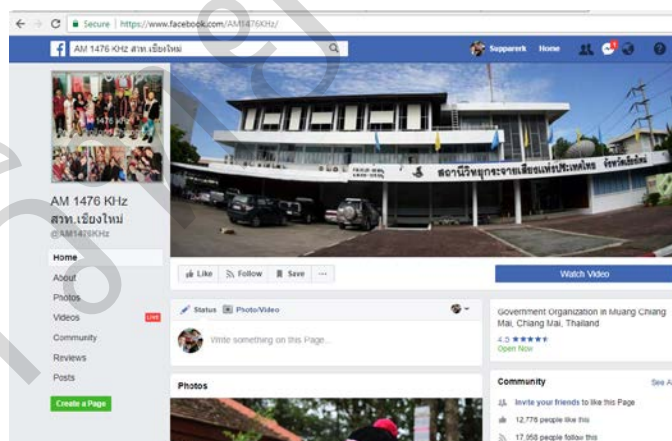
4.2.1 เป้าหมายและแนวทางการดำเนินงาน คณะผู้วิจัยวิเคราะห์ ประมวลผลบริบทที่เกี่ยวข้อง พบว่า เป้าหมายการดำเนินงานพัฒนาศักยภาพของบุคลากร และการพัฒนาการผลิตรายการวิทยุกระจายเสียงชาติพันธุ์ คือ 1) การพัฒนาศักยภาพการผลิตและการจัดรายการวิทยุออนไลน์ จากการอภิปรายกลุ่ม พบว่า ผู้ผลิตรายการวิทยุกระจายเสียงต้องการพัฒนาศักยภาพการผลิตรายการวิทยุกระจายเสียงและวิทยุออนไลน์ 2 ลักษณะ คือ การจัดอบรมพัฒนาการผลิตและการจัดรายการวิทยุออนไลน์ และ การอบรมพัฒนาเด็กและเยาวชนกลุ่มชาติพันธุ์สนับสนุนการผลิตรายการวิทยุประเภทละคร บทความ สารคดี 2) การสร้างสรรค์รายการวิทยุกระจายเสียงเพื่อส่งเสริมสุขภาพ การส่งเสริมความรู้ด้านกฎหมาย และลดอคติที่มีต่อประชาชนกลุ่มชาติพันธุ์ แนวทางการดำเนินงาน คือ คณะอาจารย์คณะ

การสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยเชียงใหม่เขียนบทรายการละคร บทความ และสารคดี จากนั้นประสานความร่วมมือกับผู้ผลิตรายการวิทยุกระจายเสียงชาติพันธุ์ฯ แปลเป็นภาษาชาติพันธุ์เพื่อเผยแพร่ทางสถานีวิทยุกระจายเสียงชาติพันธุ์ไปยังกลุ่มเป้าหมาย

4.2.2 กลุ่มเป้าหมายหลักของรายการวิทยุกระจายเสียงชาติพันธุ์ คณะผู้วิจัยวิเคราะห์กลุ่มเป้าหมายหลักของรายการวิทยุกระจายเสียงชาติพันธุ์ พบว่า ผู้ผลิตรายการได้วิเคราะห์กลุ่มเป้าหมายจำแนกตามสื่อ 2 ประเภท คือ

4.2.2.1 กลุ่มเป้าหมายหลักรายการวิทยุกระจายเสียงชาติพันธุ์ ที่ออกอากาศเผยแพร่ทางคลื่นความถี่วิทยุกระจายเสียง ผลการอภิปรายกลุ่ม พบว่า จากการประเมินผู้รับฟังรายการวิทยุกระจายเสียงชาติพันธุ์มีกลุ่มผู้ฟังอายุระหว่าง 30 – 80 ปี ประกอบอาชีพเกษตรกร กระจายตัวตามภาคเหนือตอนบน โดยส่วนใหญ่เปิดรับรายการข่าว รายการเพลง และติดตามข่าวสารเกี่ยวกับอากาศ และประกาศทางราชการอื่น ๆ ที่มีประโยชน์กับการดำรงชีวิต เช่น สิทธิตามกฎหมาย การได้รับสิทธิรัฐสวัสดิการต่าง ๆ

4.2.2.2 กลุ่มเป้าหมายรองรายการวิทยุกระจายเสียงชาติพันธุ์ ที่ออกอากาศเผยแพร่ทางวิทยุออนไลน์ผ่านเครือข่ายสังคมออนไลน์ ผลการอภิปรายกลุ่ม พบว่า ผู้ผลิตรายการวิทยุกระจายเสียงชาติพันธุ์มีกลุ่มผู้รับฟังรายการวิทยุผ่าน เครือข่ายสังคมออนไลน์ เป็นกลุ่มชาติพันธุ์มีอายุระหว่าง 15 – 40 ปีที่เข้ามาปฏิบัติงานในตัวอำเภอเมืองแต่ละจังหวัด หรือพักอาศัยในพื้นที่นอกระยะทำการของคลื่นวิทยุความถี่ 1476 กิโลเฮิร์ตซ์ เช่น จังหวัดกรุงเทพมหานครหรือในต่างประเทศ

รูปที่ 2 Facebook เผยแพร่รายการวิทยุกระจายเสียงชาติพันธุ์ AM 1476 KHz สวท. เชียงใหม่

4.2.3 แผนปฏิบัติการ คณะผู้วิจัยร่วมอภิปรายและสรุปแผนการปฏิบัติงานเพื่อพัฒนาศักยภาพการผลิตรายการวิทยุกระจายเสียงเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนชาติพันธุ์ตามกลุ่มเป้าหมายหลักและกลุ่มเป้าหมายรองดังกล่าวในข้อ 4.2.2 พบว่า กิจกรรมที่สำคัญ คือ การพัฒนาศักยภาพการผลิตรายการวิทยุออนไลน์เพื่อรองรับการพัฒนาการเผยแพร่ผ่านเครือข่ายสังคมออนไลน์ในอนาคต และการดำเนินงานพัฒนาเนื้อหา รูปแบบรายการวิทยุเพื่อสนับสนุนการสื่อสารเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนกลุ่มชาติพันธุ์ตามเป้าหมายที่กำหนดดังรายละเอียดต่อไปนี้

4.2.3.1 กิจกรรม ขั้นตอน กำหนดการดำเนินงาน ผลจากการอภิปรายกลุ่ม คณะผู้วิจัยร่วมกับ ผอ.และผู้ผลิต รายการวิทยุกระจายเสียงชาติพันธุ์กำหนดเป้าหมาย กิจกรรม ขั้นตอน และสื่อที่ผลิตขึ้นตามแผนปฏิบัติการดังนี้

ตารางที่ 1 แสดงเป้าหมาย กิจกรรม ขั้นตอน และสื่อที่ผลิตตามแผนปฏิบัติการ

เป้าหมาย	กิจกรรม และช่วงเวลา	สื่อ
1) การพัฒนาศักยภาพการผลิต และการจัดรายการวิทยุออนไลน์	การจัดอบรมการสื่อสารด้วยภาพ และการจัดรายการ วิทยุออนไลน์ ประเภทรายการสัมภาษณ์ การผลิตสื่อ กราฟิกเพื่อประกอบการนำเสนอทางวิทยุออนไลน์ (ม.ค. – เม.ย. 61)	- สื่อวีดิทัศน์ - รายการวิทยุออนไลน์ประเภทบทความ และ/หรือละครวิทยุออนไลน์
2) การสร้างสรรค์รายการ วิทยุกระจายเสียงเพื่อส่งเสริม สุขภาวะ การส่งเสริมความรู้ ด้านกฎหมาย และลคอคติที่มี ต่อประชาชนกลุ่มชาติพันธุ์	- จัดอบรมพัฒนาศักยภาพเด็กและเยาวชนชาติพันธุ์ให้ มีส่วนร่วมผลิตสื่อเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตกลุ่มชาติพันธุ์ (ก.พ. – เม.ย. 61) - ประสานความร่วมมือคณาจารย์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ เขียนบทรายการ วิทยุกระจายเสียง/ สื่อวีดิทัศน์ประเภทรายการ บทความ ละคร สารคดี (ม.ค. – เม.ย. 61) เพื่อส่งเสริม การพัฒนาคุณภาพชีวิตกลุ่มชาติพันธุ์	- สื่อวีดิทัศน์เพื่อเผยแพร่ทางวิทยุออนไลน์ - รายการวิทยุกระจายเสียงเพื่อเผยแพร่ทาง วิทยุกระจายเสียงที่ออกอากาศทางคลื่นวิทยุ และสื่อวิทยุ/ สื่อวีดิทัศน์เพื่อเผยแพร่ทางวิทยุออนไลน์

5. การอภิปรายผล

5.1 แนวทางการพัฒนารายการวิทยุกระจายเสียงชาติพันธุ์เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนชาติพันธุ์ใน ภาคเหนือตอนบน คณะผู้วิจัยประมวลแนวคิดของ Franklin Apfel (1998) ผลงานวิจัยของปีวีณา จ้องสาระ (2553, บทคัดย่อ) ประกอบด้วยแนวทางที่สำคัญดังนี้

5.1.1 แนวทางการสร้างสรรค์และผลิตเนื้อหารายการวิทยุและสื่อวีดิทัศน์ให้มีประสิทธิภาพ โดยใช้องค์ความรู้ ทางวิชาการ หมายถึง การส่งเสริมให้กลุ่มเป้าหมายสามารถเข้าถึงเนื้อหาด้านสุขภาพ (availability) ผ่านสื่อประเภท ต่างๆ ทั้งสื่อเดิมและสื่อใหม่ หรือสื่อผสม (Franklin Apfel, 1998; ปีวีณา จ้องสาระ, 2553, บทคัดย่อ) โดยการ ประสานความร่วมมือระหว่างคณาจารย์ระดับอุดมศึกษา เช่น คณานิติศาสตร์ คณารัฐศาสตร์ คณแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ นำเสนอเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับการรู้เท่าทันกฎหมาย การเมืองการปกครอง การส่งเสริมสุขภาวะ จากนั้นคณาจารย์คณะการสื่อสารมวลชนมีหน้าที่เขียนบทรายการวิทยุกระจายเสียง พร้อมทั้งพัฒนาเป็นบทสื่อวีดิทัศน์ ในรูปแบบต่างๆ ได้แก่ รายการบทความ รายการสารคดี รายการสัมภาษณ์ สันทนา รายการปกิณกะเป็นภาษาไทย เมื่อ ได้บทรายการวิทยุกระจายเสียงแล้วประสานความร่วมมือผู้จัดรายการวิทยุกระจายเสียงชาติพันธุ์แปลเป็นภาษากลุ่ม ชาติพันธุ์ 7 ภาษา พร้อมผลิตเป็นรายการวิทยุกระจายเสียง

5.1.2 การผลิตรายการวิทยุออนไลน์โดยใช้เนื้อหาของรายการวิทยุกระจายเสียงเป็นหลัก หมายถึง การผลิต รายการวิทยุกระจายเสียงชาติพันธุ์ฯ ควรเผยแพร่ออกอากาศทางคลื่นวิทยุ และสื่อออนไลน์ เนื่องจาก ผู้รับสารที่มี ลักษณะทางประชากรที่แตกต่างกันมีพฤติกรรมการเปิดรับแตกต่างกัน (วีรพล สุชาอรรถ, 2550, บทคัดย่อ) จึงควร

เผยแพร่ออกอากาศใน 2 ลักษณะ คือ 1) การออกอากาศรายการวิทยุกระจายเสียงทางคลื่นวิทยุ พร้อมการถ่ายทอดสดการ จัดรายการวิทยุใน ห้องส่งผ่านเครือข่ายสังคมออนไลน์ Facebook เพื่อให้ผู้รับฟังรายการติดตามได้ทาง โทรศัพท์เคลื่อนที่แบบสมาร์ทโฟน หรือแท็บเล็ต หรือเครื่องคอมพิวเตอร์ส่วนบุคคล การเผยแพร่ด้วยวิธีการดังกล่าว ช่วยเปิดโอกาสให้สมาชิกกลุ่มชาติพันธุ์ที่อยู่นอกพื้นที่บริการคลื่นวิทยุ เช่น กรุงเทพมหานคร ภาคอีสาน ภาคใต้ รวมไปถึงต่างประเทศได้รับ โอกาสติดตามรับทราบข้อมูลข่าวสาร ที่เกี่ยวข้องกับประชาชนชาติพันธุ์ พร้อมทั้งได้รับการ ส่งเสริมความรู้ ทักษะ และพฤติกรรมที่พึงประสงค์ในด้านการส่งเสริมสุขภาพ การรู้เท่าทันกฎหมาย รวมไปถึงการ พัฒนาคุณภาพชีวิตในด้านต่าง ๆ 2) การผลิตสื่อวีดิทัศน์ที่สามารถ เผยแพร่ทางรายการวิทยุกระจายออกอากาศทาง คลื่นวิทยุ พร้อมทั้งสามารถรับชมทางสื่อวิทยุออนไลน์พร้อมกันได้ การผลิตสื่อในลักษณะดังกล่าวต้องใช้บทบรรยาย ของสื่อวีดิทัศน์มากกว่าการผลิตสื่อวีดิทัศน์แบบปกติ เช่น การผลิต รายการสัมภาษณ์สนทนา สามารถใช้เสียงของปูให้ สัมภาษณ์และผู้ดำเนินรายการออกอากาศได้ทันที ส่วนรายการละครต้องปรับให้มีลักษณะการสนทนาเพื่อเล่าเรื่องที่ เกิดขึ้นมากกว่าการผลิตละครโทรทัศน์ หรือภาพยนตร์ ขึ้นเพื่อให้ออกอากาศทางวิทยุกระจายเสียงได้และ รับชมจากสื่อวีดิทัศน์ได้อย่างน่าสนใจ

5.2 การส่งเสริมสนับสนุนการผลิตรายการวิทยุกระจายเสียงชาติพันธุ์ โดยการอบรม พัฒนาศักยภาพเด็กและ เยาวชนกลุ่มชาติพันธุ์ผลิตสื่อสนับสนุนการสื่อเพื่อการส่งเสริมคุณภาพชีวิตของประชาชนชาติพันธุ์ในพื้นที่ภาคเหนือ ตอนบน ตามหลักการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมในด้านองค์ประกอบการสื่อสาร หมายถึง การแสวงหาเด็กและเยาวชนที่มี จิตอาสา ผลิตสื่อวิทยุกระจายเสียงและสื่อวีดิทัศน์ในรูปแบบบทละคร บทความ สารคดี เพื่อนำมาออกอากาศทางสถานี วิทยุกระจายเสียงที่เผยแพร่ทางคลื่นวิทยุ พร้อมทั้งนำเสนอหาสื่อวีดิทัศน์ที่เด็กและเยาวชนร่วมผลิตมาใช้เผยแพร่ทาง เครือข่ายวิทยุออนไลน์ควบคู่ไปกับการออกอากาศในแบบแรก โดยมีเป้าหมายที่สำคัญ คือ การสร้างการมีส่วนร่วม ทางการสื่อสาร เพื่อให้เด็กและเยาวชนนำเสนอเนื้อหา ประเด็นที่สอดคล้องกับการดำเนินชีวิตของประชาชนกลุ่มชาติ พันธุ์ และผลิตสื่อตามช่องทางการสื่อสารที่เด็กและเยาวชนมีศักยภาพการผลิต (Berrigan, 1979, pp. 18 – 27 อ้างถึงใน จุมพล รอดคำดี, 2542, น. 57) เช่น เด็กและเยาวชนผลิตสื่อวีดิทัศน์ ให้ความรู้เรื่องการป้องกัน โรคไข้เลือดออกที่มี รูปแบบการนำเสนอแบบรายการละคร โดยมีการถ่ายทำการสนทนาระหว่างแม่ เด็ก เจ้าหน้าที่สาธารณสุข ให้ความรู้เรื่อง การกำจัดลูกน้ำยุงลาย และการฉีดพ่นทำลายยุงรอบบริเวณที่พักอาศัยโดยใช้ภาษาของกลุ่มชาติพันธุ์ 7 ชนเผ่า เป็นต้น

6. บทสรุป

6.1 การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์การวิจัย คือ แสวงหาแนวทางการพัฒนาศักยภาพการผลิตรายการ วิทยุกระจายเสียงเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดเชียงใหม่ โดยใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ได้แก่ การสังเกตการณ์ การสัมภาษณ์ การประชุมกลุ่ม และการอภิปรายกลุ่ม เพื่อวิเคราะห์ บริบทที่เกี่ยวข้อง จากนั้นจัดอภิปรายกลุ่มผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการผลิตรายการวิทยุกระจายเสียงชาติพันธุ์เพื่อแสวงหา แนวทางการพัฒนาการผลิตรายการวิทยุกระจายเสียงทั้งการเผยแพร่ทางคลื่นวิทยุและวิทยุออนไลน์เพื่อพัฒนาคุณภาพ ชีวิตประชาชนชาติพันธุ์ในพื้นที่ภาคเหนือตอนบน

6.2 ผลการดำเนินงาน ผลการวิจัยครั้งนี้ พบว่า เป้าหมายและวัตถุประสงค์ของการพัฒนาวิทยุกระจายเสียง คือ การผลิตรายการวิทยุกระจายเสียงเพื่อส่งเสริมความรู้ และทัศนคติที่พึงประสงค์ด้านสุขภาพ การส่งเสริมความ

ภาคภูมิใจชาติพันธุ์ของตนเอง และการนำเสนอแนวทางการพัฒนาศักยภาพของประชาชนกลุ่มชาติพันธุ์ โดยประสานความร่วมมือระหว่างคณาจารย์คณะการสื่อสารมวลชนเขียนบทประเภทบทละคร การโฆษณาเพื่อสังคม และบทรายการสัมภาษณ์สนทนา ประกอบกับการพัฒนาเด็กและเยาวชนชาติพันธุ์ที่สนใจร่วมผลิตสื่อวิทยุกระจายเสียง

6.3 ข้อเสนอเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป การพัฒนารายการวิทยุกระจายเสียงชาติพันธุ์ สวท. ชม. ควรพัฒนาเด็กและเยาวชนให้มีส่วนร่วมผลิตสื่อวีดิทัศน์ในรูปแบบที่สามารถเผยแพร่ทางวิทยุกระจายเสียงและวิทยุออนไลน์เพื่อส่งเสริมการดำเนินการพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนกลุ่มชาติพันธุ์

7. กิตติกรรมประกาศ

การวิจัยครั้งนี้ได้รับทุนสนับสนุนการวิจัยจากสำนักงานคณะกรรมการการวิจัยแห่งชาติปีงบประมาณ 2560

8. เอกสารอ้างอิง

สวท.ชม. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา <http://region3.prd.go.th/chiangmai/> [15 มีนาคม 2560].

ชนิสรา ชมศิลป์. ผู้อำนวยการสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย จังหวัดเชียงใหม่. สัมภาษณ์, 18 ตุลาคม 2559
Stephen Kemmis, and Robin McTaggart. แปลโดย วาสนา ประवालพฤษ. (2538). *นักวางแผนวิจัยปฏิบัติการ*. (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพฯ: กรมวิชาการ.

Franklin, A. (1998). *The Pen Is As Mighty As The Surgeon's Scalpel: Improving Health Communication Impact. Proceeding of the WHO European Health Communication Network. Consultation on Health and Environment Communication Policy.*

ปวีณา ช้องสาระ. (2553). การให้ความรู้สุขภาพผ่านสื่อวิทยุที่มีผลต่อพฤติกรรมการดูแลตนเองของกลุ่มชาติพันธุ์. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, สาขาการส่งเสริมสุขภาพ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
วีรพล สุชาอรรถ. (2550). บทบาทของวิทยุชุมชนต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในจังหวัดอุบลราชธานี. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, สาขาเศรษฐศาสตร์การเมือง บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.

Berrigan, F.J. (1997). *Community Communication: The role of community media in development*. Paris: UNESCO, 1997. (อ้างถึงใน จุมพล รอดคำดี, 2542)